

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.
Ефективна економіка. 2024. № 10.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.10.78>

УДК: 336.76:004.738.8

*А. В. Ременяк,
аспірант кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту,
Львівський національний університет імені Івана Франка
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0291-2217>*

*А. Р. Клек,
аспірант кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту,
Львівський національний університет імені Івана Франка
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0001-9812-5105>*

*Р. С. Шевчук,
аспірант кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту,
Львівський національний університет імені Івана Франка
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0003-0444-985X>*

КОНЦЕПЦІЯ РОЗВИТКУ ФІНТЕХ-ЕКОСИСТЕМИ УКРАЇНИ: ЦИФРОВІЗАЦІЯ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА БЕЗПЕКОВИХ ВИКЛИКІВ

*A. Remeniak,
Postgraduate student of the Department of Finance, Money Circulation and Credit,
Ivan Franko National University of Lviv*

*A. Klek,
Postgraduate student of the Department of Finance, Money Circulation and Credit,
Ivan Franko National University of Lviv*

*R. Shevchuk,
Postgraduate student of the Department of Finance, Money Circulation and Credit,
Ivan Franko National University of Lviv*

CONCEPT OF DEVELOPING UKRAINE'S FINTECH ECOSYSTEM: DIGITALIZATION OF BUSINESS ENTITIES UNDER MARTIAL LAW AND SECURITY CHALLENGES

У статті розглянуто концептуальні основи розвитку фінтех-екосистеми в Україні з акцентом на цифровізації суб'єктів господарювання в умовах воєнного стану та безпекових викликів. Проаналізовано актуальні проблеми та тенденції, пов'язані зі створенням ефективної фінтех-інфраструктури в контексті сучасних загроз та змін у геополітичній ситуації. Акцентовано на особливій ролі інкубаторів та акселераторів для підтримки стартапів у сфері фінтех. Проведено аналіз структури фінтех-екосистеми, включаючи ключових її учасників та взаємовідносини між ними, з метою визначення оптимальних стратегій розвитку. Сформульовано принципи та загальні орієнтири формування концепції фінтех-екосистеми, зважаючи на тенденції у цій сфері в умовах воєнного стану та безпекових загроз. Обґрунтовано окремі аспекти та напрями розвитку фінтеху, враховуючи потреби та можливості вітчизняних суб'єктів господарювання у впровадженні цифрових технологій та інноваційних рішень. Акцентовано на перешкодах та перспективах цифровізації економіки та суспільства в Україні, а також рекомендаціях щодо подолання викликів для розширення імплементації фінансових технологій в умовах нестабільності.

Digital transformation in the modern globalized world plays a key role in the development of the economy and society. Digital technologies are becoming increasingly important in both entrepreneurship and the public sector, as well as in the daily lives of every citizen. The successful digitalization of Ukraine's economy requires addressing numerous challenges, including cybersecurity, changes in digital culture, and the constant need for innovation. However, the implementation of digital solutions can significantly enhance the competitiveness not only of individual businesses but also of the country, contributing to its sustainable development after the war.

The article examines the conceptual foundations of the development of the fintech ecosystem in Ukraine, with a focus on the digitalization of business entities under martial law and security challenges. Current problems and trends related to

the creation of an effective fintech infrastructure in the context of modern threats and changes in the geopolitical situation are analyzed. The special role of incubators and accelerators in supporting startups in the fintech sector is emphasized. An analysis of the structure of the fintech ecosystem, including its key participants and relationships between them, is conducted to determine optimal development strategies. Principles and general guidelines for the formation of the fintech ecosystem concept, considering trends in this field under martial law and security threats, are formulated. Specific aspects and directions of fintech development are substantiated, taking into account the needs and opportunities of domestic business entities in the implementation of digital technologies and innovative solutions. The article highlights the obstacles and prospects of digitalizing Ukraine's economy and society, as well as recommendations for overcoming challenges to expanding the implementation of financial technologies in conditions of instability.

Despite the challenges, Ukraine has significant potential to develop its own unique fintech ecosystem. In this context, the digitalization of business entities, adaptation to martial law, and the use of new technologies can help the country strengthen its position in the global fintech market. Thus, amid constant changes in the technological sphere, continuous adaptation to innovative trends is crucial to ensure the sustainable development and prosperity of a digitalized Ukrainian society.

Ключові слова: *фінтех, цифровізація, фінтех-екосистема, фінтех-компанії, бізнес, суб'єкти господарювання, воєнний стан, безпекові виклики.*

Keywords: *fintech, digitalization, fintech ecosystem, fintech companies, business, business entities, martial law, security challenges.*

Постановка проблеми. Безпекові виклики для України і світу трансформували підходи до розвитку економіки та розуміння ролі у цих процесах трендів цифровізації. Модернізація фінансового сектору в

нинішніх реаліях функціонування національної економіки, яка отримувала значну підтримку міжнародних фінансових організацій, сприяла не лише макрофінансовій стабілізації, а й посиленню здатності регуляторів та учасників фінансового ринку протистояти кризовим ситуаціям, зокрема під час війни. На інституційному рівні вагоме значення мало те, що процеси реформування, визначені у Комплексній програмі розвитку фінансового сектору до 2020 року та Стратегії до 2025 року, були концептуально спрямовані на подолання системних проблем у фінансовому секторі та створенні збалансованого конкурентоспроможного середовища для різних учасників ринку на зразок кращих європейських практик. Як наслідок, на думку різних фахівців, фінтех-екосистема України є однією з найбільш прогресивних в контексті динаміки розвитку в центральній-східній Європі. Адже вона інтегрує диверсифікований спектр компаній – від стартапів до великих банків, які швидко імплементують новітні технології для надання фінансових послуг достатньо високої якості. Тому актуалізується необхідність дослідження різних аспектів цифровізації суб'єктів господарювання в умовах воєнного стану та безпекових викликів в контексті трендів розвитку фінтеху.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми цифровізації та формування фінтех-екосистеми України досліджували низка вчених, а саме: В. Некрасов [3], І. Похиленко [5], Я. Сандул [6], В. Томах, Т. Сігасва, М. Мартиненко [10], А. Череп, Л. Сарбей [11], О. Шевченко, А. Стрілець [12], В. Шкляр, А. Петухов [13] та інші. Втім в реаліях війни ця проблематика набуває значно більшої актуальності та злободенності.

Формування цілей статті. Метою статті є окреслення передумов та орієнтирів формування концепції розвитку фінтех-екосистеми України в контексті цифровізації суб'єктів господарювання в умовах воєнного стану та безпекових викликів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Передусім доречно акцентувати на тому, що під час війни та з огляду на розуміння необхідності

післявоєнного відновлення різні вчені, а також фахівці-практики, на наш погляд, певною мірою переглянули концептуальну візію ролі цифрових технологій для роботи бізнесу, різних державних інституцій тощо. Модернізувалось і науково-прикладне бачення потенційних напрямів імплементації таких технологій і рішень як в реаліях війни, так і уже після її завершення. При цьому формування власної фінтех-екосистеми, що здатна продукувати інновації у фінансовому секторі, уже займає чільне місце у різних стратегічних документах, зокрема ухвалених офіційно на рівні підзаконних актів тощо. Так, наприклад, Я. Сандул [6] вивчає питання цифровізації в умовах воєнного стану та її вплив на формування нового типу держави в Україні. Зокрема, підкреслюється необхідність системних законодавчих змін та реформ у контексті цифрової трансформації, особливо під час екстрених ситуацій, які вимагають виважених підходів і конкретних кроків. Зазначається, що зміни, викликані війною, потребують швидкої та адекватної реакції з боку держави для забезпечення функціонування державних інституцій та майбутніх соціоекономічних трансформації, в тім числі враховуючи, що частина викликів і загроз мають цифровий характер, зокрема для суб'єктів господарювання [6].

Своєю чергою, А. Череп та Л. Сарбей [11] акцентують на актуалізації цифровізації як інструменту відбудови економіки України уже на повоєнний період. Зокрема, автори зазначають, що агресія росії спричинила значні збитки, вимагаючи ресурсів і зусиль для відновлення країни та регіонів. Вчені наголошують на важливості використання сучасних цифрових інструментів у різних сферах, таких як медицина, освіта та військово-технічна промисловість тощо для ефективного відновлення та забезпечення стійкого розвитку країни у перспективі, де бізнес міг би стати рушійною силою інноваційних зрушень, в тім числі у фінансовому секторі. Цілком доречно акцентовано, що цифрові інновації не лише сприятимуть відновленню після війни, а й відкриють нові можливості для розвитку країни та окремих галузей [11].

Варто відзначити, що у контексті проведеного в травні 2023 року опитування представників фінансового сектору, де основними факторами ризику було визначено війну з росією, корупцію, діяльність правоохоронних органів та судову систему, шахрайство та кіберзагрози, важливим стає розуміння необхідності адаптації стратегій розвитку фінансового сектору до нинішнього контексту [4]. Важливо, що оновлення Стратегії розвитку фінансового сектору [7], здійснене Національним банком України та іншими ключовими регуляторами, враховує підвищені ризики та невизначеність, викликані вторгненням росії та іншими чинниками, і має на меті забезпечення стабільності та розвитку фінансової системи в нових умовах. Власне адекватна реакція з боку державних інституцій на рівні стратегій і програм, на наш погляд, є підґрунтям для подальшого ухвалення поточних рішень та є винятково важливою в реаліях нинішніх викликів і загроз для громадського і бізнес-сектору.

У свою чергу пропонуємо розглядати фінансові технології (фінтех, FinTech) як інноваційні рішення, які орієнтовані на створення нових фінансових продуктів та послуг для суб'єктів господарювання, громадян, державних інституцій та інших стейкхолдерів, що сприяють кращому задоволенню потреб на засадах фінансової інклюзії та цифровізації.

За даними дослідження Global fintech report [14] глобальний фінтех активно розвивається з 2008 року, нараховуючи 58 фінтех-юнікорнів з венчурним капіталом загальною вартістю 213,5 млрд. дол. США. Ринок фінтеху характеризується позитивною динамікою з найвищою інвестиційною активністю, яка спостерігалась у 2018 році, завдяки мегаугодам, таким як інвестиції в Ant Financial та угода з купівлі компанією Vantiv за 12,9 млрд. дол. США фірми Worldpay [14].

Навіть в умовах війни та інших безпекових викликів у 2022 році ІТ-індустрія стала каталізатором для української економіки, принісши валютні надходження у розмірі 7,34 млрд. дол. США. Збільшення обсягу експорту на

400 млн. дол. США. порівняно з попереднім, довоєнним 2021 роком було суттєвим досягненням для експорто-орієнтованого ІТ-сектору [4] (рис.1).

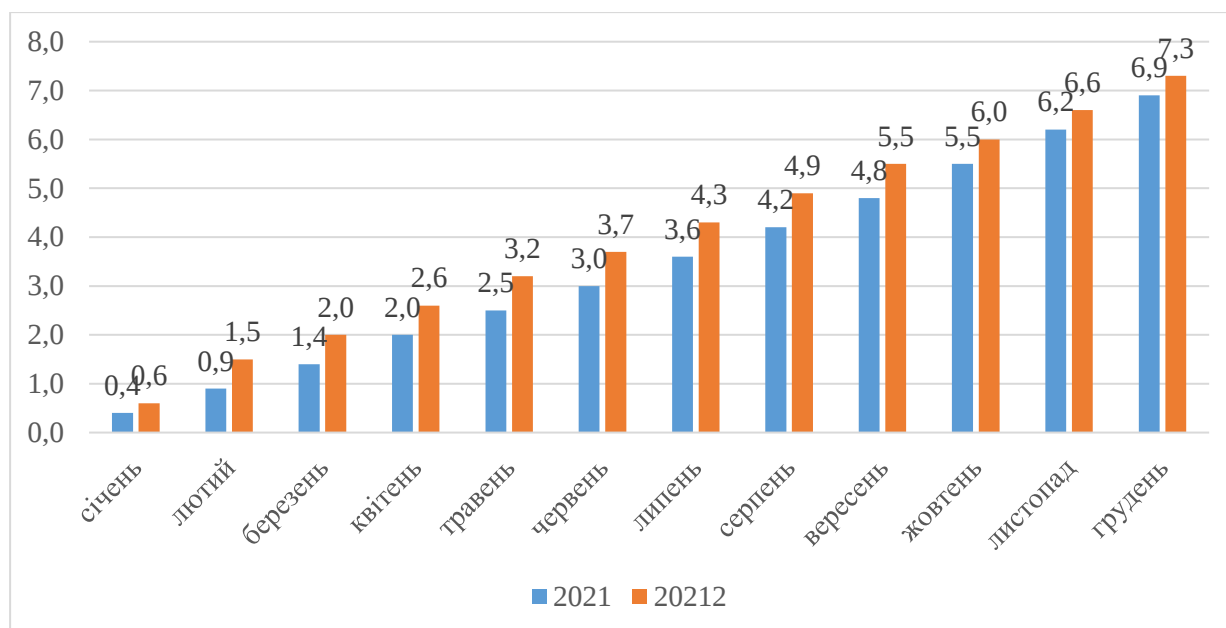

Рис. 1. Експорт ІТ-послуг українською ІТ-індустрією у 2021-2022 рр., у млрд. дол. США

Джерело: сформовано на основі [4]

Ці показники (рис. 1) були свідченням успішної реалізації заходів, спрямованих на забезпечення безперервності бізнесу та безпечної роботи ІТ-спеціалістів. Цифрова галузь продемонстрували стійкість, досягнувши рекордного обсягу експорту комп'ютерних послуг, що підкреслює її важливість для економічного розвитку країни, особливо в умовах війни. ІТ-сектор, завдяки зростанню, відіграє ключову роль у підтримці та розвитку економіки країни, створюючи нові робочі місця та активно сприяючи військовим потребам і гуманітарним проектам під час війни. У контексті глобальної технологічної та цифрової трансформації, як зазначають експерти, ІТ-індустрії надалі прогресує. За даними IT Ukraine, майже половина ІТ-компаній, які пропонують інноваційні рішення, планувала збільшити свій прибуток за підсумками 2023-2024 рр., а прогнозована експортна виручка сектору мала б перевищити показники минулих років із потенційно очікуваним першим місцем в структурі валютних надходжень в Україну [4]. На наше переконання, при цьому особливе значення мають стартапи та ІТ-

рішення у частині розробок подвійного призначення. Йдеться про технології і продукти, які сьогодні можуть бути використані у війні і для перемоги у військово-промисловому секторі, а у період післявоєнного відновлення – у мирних цілях в інших галузях національної економіки. Такий потенціал можуть, вважаємо, мати багато пропонованих ІТ-фахівцями цифрових та інших рішень, зокрема тих, що в нинішніх реаліях не є у загальному доступі для суб'єктів господарювання, але будуть доступні після війни.

Назагал цифрова трансформація бізнесу стає вирішальним індикатором успіху залучення інвесторів і зміцнення співпраці з міжнародними партнерами, зокрема для експорто-орієнтованого підприємництва. Використання сучасних цифрових технологій сприяє підвищенню ефективності внутрішніх процесів та розвитку контактів з клієнтами та взаємовигідній кооперації із закордонними контрагентами. Власне ІТ-технології, як основа цифрової трансформації, є важливим інструментом для оптимізації управління бізнес-процесами і ресурсами. Вони поєднують технічні рішення та програмне забезпечення, що дозволяють збирати, аналізувати та поширювати інформацію, тим самим сприяючи зростанню продуктивності та зміцненню позицій на ринку. Основна мета впровадження цих інструментів – ефективне управління цифровими ресурсами, а також використання наявної інформації, що значно покращує процес прийняття рішень і оптимізує співпрацю з клієнтами та бізнес-партнерами.

Нові моделі бізнесу, зокрема на основі концепту стартапів суттєво змінили загальні підходи у підприємстві завдяки широкому впровадженню новітніх цифрових рішень. Штучний інтелект, робототехніка, Інтернет речей та інші технологічні новації не просто вплинули на бізнес, а стали ключовими рушіями розвитку таких моделей і принципово інших підходів до надання послуг, в тім числі фінансових, та кращого задоволення потреб клієнтів, при цьому оперативніше і дешевше ніж це було раніше. Українські підприємці все більше розуміють, що цифрові технології – це не лише шлях до модернізації, але й необхідний елемент для забезпечення стійкого

розвитку та лідерських позицій у конкурентному середовищі. Завдяки цифровим змінам компанії отримали можливість масштабувати електронні процеси, зменшувати витрати та підвищувати гнучкість операційної діяльності, зокрема шляхом впровадження віддаленої роботи та швидкої співпраці з професіоналами на глобальному рівні. Цифровізація відкрила нові горизонти для розвитку підприємництва та його інтеграції в міжнародну економіку, що раніше для багатьох вітчизняних ділових одиниць було достатньо складно.

Цифрова трансформація стосується не тільки оновлення виробничих процесів та методів управління, але й активного впровадження інноваційних технологій і сучасних бізнес-моделей, зокрема які розвинулись на основі стартапів. З-поміж ключових цифрових рішень, що широко застосовуються, можна виділити такі, як Інтернет речей (IoT), аналітика великих даних (Big Data), хмарні обчислення (Cloud computing), бездротові комунікації, віртуальна реальність (VR), штучний інтелект (AI), мобільний і віддалений доступ, а також 3D-друк. Використання цих технологій дозволяє інтегрувати виробничі процеси і керувати життєвим циклом продукту через відповідні зручні IT-рішення. Це особливо актуально для суб'єктів господарювання, які займаються міжнародною діяльністю, оскільки такі рішення сприяють підвищенню ефективності, гнучкості та конкурентоспроможності на світовому ринку. Потенційно для українського бізнесу імплементація цифрових технологій матиме пріоритетне значення в умовах інтенсифікації євроінтеграційних процесів, що очікується після війни. Потрібно зауважити також, що у ЄС часто оперують поняттям так званого єдиного цифрового простору тощо. Однак загалом йдеться про те, що інтегруючись у ЄС, Україні доведеться гармонізувати законодавство, зокрема, що стосується впровадження цифрових рішень у різних сферах, в тім числі на фінансовому ринку, передусім в платежах і розрахунках. Упродовж останніх років, завдяки зусиллям НБУ та інших державних інституцій, така гармонізація у сфері платежів і розрахунків, онлайн та мобільного банкінгу тощо доволі

успішно відбувалась. Відповідно уже потенціал розвитку безпосередньо фінансових технологій у межах певної національної екосистеми, інтегрованої у глобальний цифровий простір, буде залежати від успіху подальшої гармонізації законодавства та імплементації європейських стандартів у цій сфері.

Відтак, окремої уваги у контексті розглянутого вище потребує концепція розвитку фінтех-екосистеми, що передусім передбачає обґрунтування концептуального її тлумачення, ролі, окреслення основних учасників і принципів формування в Україні, зокрема в реаліях війни, безпекових викликів та необхідності післявоєнного відновлення.

Пропонуємо розглядати фінтех-екосистему як сукупність взаємопов'язаних учасників, включаючи фінансові установи, технологічні компанії, регуляторні органи, інвесторів і користувачів, які взаємодіють між собою з метою розробки, впровадження та використання інноваційних фінансових технологій. Як кінцевий результат синергії відповідних взаємодій в такій екосистемі розглядається зазвичай створення нових фінансових продуктів і послуг, які підвищують доступність, ефективність і зручність фінансових операцій для бізнесу та споживачів, сприяючи розвитку цифрової економіки та імплементації технологій у фінансовий сектор.

Підприємства, які активно інтегрують цифрові технології для оптимізації своєї діяльності, не лише підвищують ефективність виробничих процесів, але й стають ключовими елементами фінансової екосистеми. Така екосистема спрямована на задоволення потреб різних типів клієнтів – домогосподарств, бізнесу та державних установ, які використовують фінансові послуги для досягнення власних цілей. Цифровізовані підприємства вирізняються здатністю ефективно керувати фінансовими ресурсами за допомогою інноваційних технологій, що, у свою чергу, сприяє розвитку фінансової екосистеми. Клієнти, як споживачі фінансових послуг, займають центральне місце в цій екосистемі. Задоволення їх інтересів і потреб є пріоритетом для всіх учасників фінансового сектору, особливо

зважаючи на динаміку цифровізації та зростання фінансової інклюзії. Взаємодія між учасниками фінансової екосистеми спрямована на створення актуальних продуктів, послуг та сервісів, орієнтованих на задоволення головно потреб клієнтів.

Загальний успіх функціонування всієї екосистеми залежить від злагодженої, взаємовигідної співпраці учасників фінансового сектору, побудованої на засадах відкритості, фінансової інклюзії та безпеки. Серед учасників фінансової екосистеми, як це фактично передбачає Стратегія розвитку фінтеху в Україні до 2025 року, можна виділити шість основних груп (рис. 2).

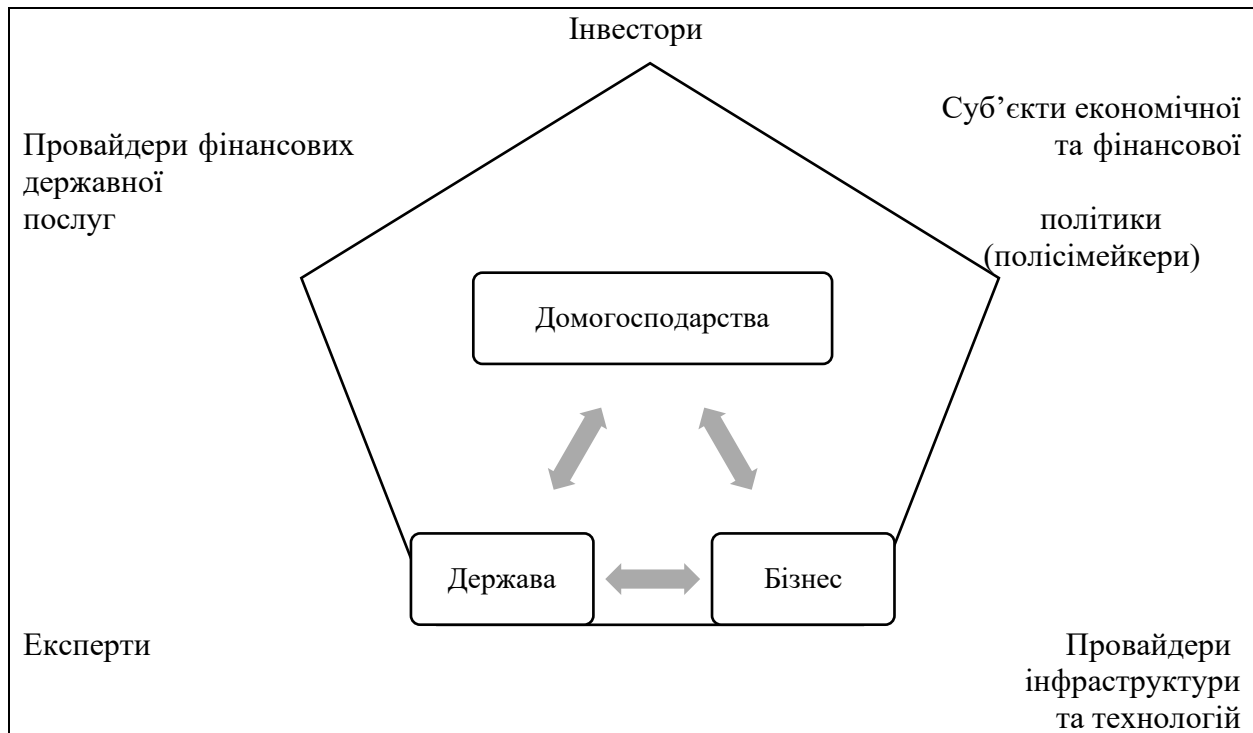

Рис. 2. Основні учасники фінтех-екосистеми

Джерело: сформовано на основі [8]

Так, надавачі фінансових послуг – це фінансові установи та інші юридичні особи, які мають право надавати фінансові послуги відповідно до законодавства України. Користувачі – це клієнти фінансових установ, такі як домогосподарства, бізнес та держава. Інвестори – це іноземні та національні інвестори у фінансовий сектор та в економіку країни. Провайдери інфраструктури та технологій – компанії та державні інституції, що надають

послуги, продукти, сервіси та рішення для надавачів фінансових послуг та інших учасників фінансового сектору і фінтех-екосистеми, зокрема йдеться про IT-індустрію і фінтех-компанії тощо. У свою чергу суб'єкти економічної і фінансової державної політики (полісімейкери) – це представники органів законодавчої, виконавчої та судової влади, які створюють дієве правове поле для всіх учасників фінансового ринку і екосистеми. Експерти – це учасники ринку та державні інституції, які своїми сервісами та рішеннями сприяють професійному розвитку учасників фінансової екосистеми (бізнес-асоціації, дипломатичний корпус, галузеві об'єднання, журналісти, лідери суспільної думки, науковці, міжнародні фінансові організації, освітні заклади, професійні об'єднання, рейтингові агентства, фінансові регулятори, центральні банки, консалтингові компанії) [8].

Концептуальні основи формування фінтех-екосистеми в Україні в умовах війни, безпекових викликів та необхідності післявоєнного відновлення, на наше переконання, ґрунтується на таких основних принципах:

1. Цифрова стійкість та безпека. Забезпечення стійкості фінансової системи до кібератак та загроз інформаційній безпеці стає пріоритетом, особливо в умовах війни. Фінтех-компанії та банки повинні розробляти безпечні рішення для захисту даних клієнтів та фінансових операцій.

2. Інноваційність та адаптивність. В умовах криз і нестабільності фінтех-екосистема має швидко адаптуватися до нових викликів, таких як зміни в регуляторному полі, “збої” в інфраструктурі тощо. Інноваційні рішення, зокрема мобільні платежі, онлайн-банкінг та цифрові валюти, стають щоразу більш поширеними як і інші послуги, що є результатом розвитку фінтеху.

3. Фінансова інклюзія та доступність. Важливо забезпечити доступність фінансових послуг для широких верств населення, включаючи переселенців, військових та постраждалих від війни. Це передбачає розвиток цифрових платформ, що дозволяють легко і швидко отримувати доступ до фінансових

послуг, навіть у складних умовах. В реаліях війни до певної міри це одне із стратегічних завдань забезпечення стійкості фінансової системи в цілому.

4. Підтримка малого та середнього бізнесу. Малий і середній бізнес відіграє ключову роль у післявоєнному відновленні економіки, тому фінтех-рішення повинні бути спрямовані на його підтримку. Зокрема, це може бути онлайн-кредитування, краудфандинг-платформи та інші фінансові інструменти, що сприяють швидкому відновленню суб'єктів господарювання, їх цифровізації.

5. Гнучке регулювання та державна підтримка. Уряду та іншим регуляторам необхідно створити сприятливі умови для розвитку фінтеху, зокрема через спрощення процедур ліцензування фінтех-компаній як альтернативи традиційним банківським установам, стимулювання інвестицій та підтримки стартапів. У період війни важливою є також швидка адаптація законодавства до нових викликів.

6. Міжнародна співпраця та інтеграція. Фінтех-екосистема України має бути інтегрована в міжнародні ринки і гармонізована із кращими європейськими практиками і світовими стандартами, що дозволить залучати інвестиції, обмінюватися досвідом та технологіями з іншими країнами.

7. Фінансова грамотність та навчання. Учасники фінтех-екосистеми повинні активно пропагувати підвищення фінансової грамотності населення, особливо в умовах війни, коли громадяни часто стикаються з новими викликами. Значні резерви у стимулюванні формування цифрової культури, розвитку цифрових компетентностей, фінансової грамотності у впровадженні освітніх програм, починаючи із школи. Це дасть змогу значно краще орієнтуватися у використанні нових фінансових технологій, розуміти їх можливості, як наслідок сприятиме й цифровізації суб'єктів господарювання тощо.

8. Відбудова фінансової інфраструктури. Післявоєнне відновлення потребує відновлення не тільки фізичної, але й фінансової інфраструктури. Фінтех-екосистема може сприяти відбудові через розробку рішень для

управління фінансами, відновлення логістичних ланцюгів і забезпечення прозорості фінансових потоків.

9. Підтримка та розвиток фінтех-стартапів. Стартапи відіграють важливу роль у створенні інноваційних рішень для фінансового сектору, особливо в умовах нестабільності та війни. Вони здатні швидко реагувати на нові виклики, пропонуючи гнучкі, технологічно просунуті та доступні рішення для фінансових послуг. Підтримка фінтех-стартапів через державні програми, інкубатори, акселератори та залучення венчурного капіталу сприятиме розвитку нових продуктів, зокрема у сферах онлайн-банкінгу, цифрових платежів, блокчейну та захисту даних. У нинішній реальності стартап-культура в Україні хоча й розвивається, втім простежується дефіцит фінансової та іншої підтримки креативних команд та молодого бізнесу, які себе позиціонують як стартапи.

Ці принципи є важливими для підтримки стабільності фінансового сектору в кризовий період і створення умов для швидкого відновлення після війни. Водночас їхня реалізація залежить від різних чинників, одними з яких є безпосередньо стимулювання цифровізації бізнесу, інкубація, акселерація стартапів у сфері фінтеху тощо, на чому зацентруємо увагу детальніше.

Інкубатори та акселератори суттєво вплинуть на формування фінтех-екосистеми України в умовах війни, безпекових викликів і післявоєнного відновлення. Вони забезпечують важливу підтримку фінтех-стартапам на ранніх етапах їх розвитку, сприяючи створенню інноваційних рішень, адаптованих до специфічних потреб воєнного часу та економічного відновлення. Роль інкубаторів та акселераторів у формуванні фінтех-екосистеми, зокрема полягає у такому:

1. Надання ресурсів і експертної підтримки. Інкубатори й акселератори забезпечують стартапи доступом до ресурсів, таких як офісні приміщення, юридична та фінансова консультації, технічні платформи. Вони також надають менторську підтримку від досвідчених фахівців фінтех-індустрії, що дозволяє ефективніше розвивати нові бізнес-моделі.

2. Швидка адаптація до нових викликів. Умови війни вимагають від стартапів гнучкості та швидкої адаптації до мінливих потреб ринку. Акселератори та інкубатори можуть допомагати переорієнтовуватися на нові проблеми, наприклад, розробку фінансових інструментів для переселенців, підтримку гуманітарних ініціатив або цифрових сервісів для бізнесу безпосередньо в умовах воєнних дій.

3. Фінансова підтримка та доступ до інвесторів. Інкубатори та акселератори полегшують доступ стартапів до інвесторів і венчурного капіталу, що є особливо важливим у період нестабільності і безпекових викликів. Вони можуть дати змогу залучати необхідні інвестиції для просування технологічних рішень і масштабування фінтех-стартапів в Україні.

4. Мережеві можливості та міжнародна інтеграція. Інкубатори та акселератори надають можливості для нетворкінгу, скомуніковуючи стартапи з потенційними партнерами, клієнтами та інвесторами як на національному, так і на міжнародному рівнях. Це сприятиме інтеграції українських фінтех-стартапів у глобальні ринки та екосистеми, що критично важливо для залучення іноземних інвестицій і технологій.

5. Розвиток інноваційних рішень для післявоєнного відновлення. Після завершення активної фази війни фінтех-стартапи, підтримані інкубаторами та акселераторами, можуть відігравати важливу роль у відновленні економіки, пропонуючи рішення для цифровізації фінансових послуг, ефективного управління ресурсами та відновлення малого й середнього бізнесу. Це може включати такі продукти, як інструменти для кредитування підприємців, цифрові платформи для прозорого розподілу міжнародної допомоги та механізми краудфандингу для відбудови інфраструктури.

6. Підвищення рівня фінансової грамотності. Інкубатори й акселератори можуть розробляти освітні програми для стартапів і їхніх клієнтів, спрямовані на підвищення фінансової грамотності. Це сприятиме підвищенню рівня фінансової інклюзії серед громадян і представників

бізнесу, як наслідок дозволить підготувати українців до активнішого використання нових фінтех-рішень після війни.

Безпосередня підтримка фінтех-стартапів своєю чергою полягає у такому:

1. Менторство та консалтинг. Фінтех-стартапи отримують індивідуальне наставництво та консультації від досвідчених фахівців, що дозволяє їм оптимізувати свої бізнес-стратегії та врахувати ризики, пов'язані з війною та економічною нестабільністю.

2. Фінансова допомога на ранніх етапах. Акселератори часто надають фінансову підтримку стартапам на ранніх етапах у вигляді грантів або доступу до фондів, що дозволяє розробляти та тестувати продукти навіть у складних умовах. Прикладом є успішна діяльність Українського фонду стартапів, однак таких успішних кейсів акселерації недостатньо.

3. Допомога в масштабуванні. Стартапи отримують підтримку у виході на нові ринки, що дозволяє швидше масштабувати їхні бізнес та інтегруватися в міжнародну фінтех-екосистему, залучаючи іноземних клієнтів та інвесторів.

Загалом, інкубатори та акселератори, вважаємо, є критично важливими для підтримки фінтех-стартапів в Україні, оскільки вони забезпечують інструменти, знання та ресурси, необхідні для адаптації до поточних викликів і подальшого зростання у післявоєнний період, адже в іншому випадку потенційні креативні рішення часто “зникають” на етапі ідей.

Окремий аспект у контексті імплементації концепції формування фінтех-екосистеми в Україні – це інтенсифікація співпраці між традиційними фінансовими установами та фінтех-компаніями, які часто із розвитком до прикладу відкритого банкінгу, краще задовольняють потреби клієнтів. Втім робота останніх вимагає від державних інституцій більш гнучкого підходу до регулювання та нагляду.

Своєю чергою цифровізація бізнесу пов'язана із цифровою інфраструктурою сучасної економіки, яка дедалі більше залежить від розробників, які відіграють провідну роль у прийнятті рішень щодо вибору

та впровадження нових технологій у конкретних компаніях. Завдяки програмно-орієнтованому підходу розробники стають стратегічними учасниками бізнес-процесів, впливаючи на технологічні рішення, що визначають напрямок розвитку суб'єкта підприємництва. Одним із ключових завдань залишається підвищення гнучкості бізнесу шляхом масштабного впровадження інноваційних технологій. При цьому їх результатом можуть бути не лише нові продукти і послуги, які буде пропонувати таке підприємство, але й нові підходи в управлінні, моделі організації діяльності, цифровий маркетинг тощо. Це дозволяє компаніям не лише оперативного адаптуватися до ринкових змін, але й оптимізувати ресурси, підвищуючи ефективність і конкурентоспроможність в розрізі практично усіх напрямів роботи та менеджменту.

Ще один вагомий аспект у контексті імплементації концепції формування фінтех-екосистеми, враховуючи євроінтеграційні очікування, – це формування культури партнерських відносин та інтеграції екосистем, що набуває все більшого значення у процесі цифрової трансформації української економіки. Глобальні цифрові бізнеси досягають успіху завдяки своїй здатності співпрацювати, інтегруватися з іншими компаніями та розвивати спільні підприємницькі платформи. Саме через такі партнерства вони можуть максимально використовувати свої сильні сторони, а також швидко впроваджувати технологічні розробки та цифрові інструменти, надані партнерами. Це сприяє підвищенню загальної ефективності бізнесу, що є вирішальним фактором для конкурентоспроможності на світовому ринку. Відтак, вітчизняні суб'єкти господарювання та фінтех-стартапи, які ставитимуть за мету вихід за межі українського ринку, будуть змушені враховувати ці тренди і адаптовуватись до них, інакше вони приречені на невдачу.

У контексті останніх тез становить інтерес те, що згідно з прогнозами експертів, протягом наступного десятиліття майже 70 % світового ВВП буде забезпечуватися цифровими продуктами [9]. Темпи зростання внеску

цифрово-орієнтованих підприємств до світового ВВП упродовж 2018-2023 рр. (рис. 3) свідчать про стрімкий розвиток цифрових інструментів, технологій та інфраструктури.

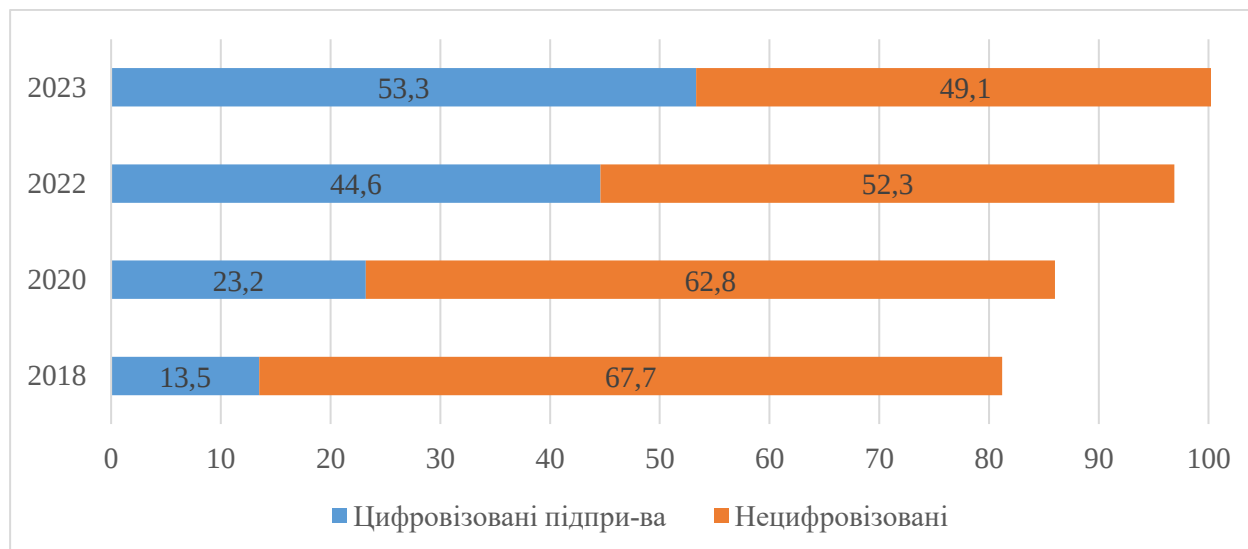

Рис. 3. Обсяги світового ВВП, які припадали на цифровізовані та нецифровізовані підприємства, у трлн. дол. США

Джерело: сформовано на основі [9]

За очікуваннями (рис. 3) зростання світового ВВП, що припадає на цифровізовані підприємства, з 13,5 трлн доларів США у 2018 році до прогнозованих 53,3 трлн доларів США у 2023 році, свідчить про те, що цей показник майже вчетверо збільшиться та становитиме понад половину загального номінального світового ВВП [9]. При цьому аналітики виокремлюють кілька перспективних напрямків розвитку цифрової економіки, таких як безпека 5G, ігри віртуальної реальності та програмне забезпечення віртуалізації, цифрова освіта, цифровізація охорони здоров'я та вакцинація, логістика електронної комерції, альтернативна енергетика, а також FinTech як послуга [1]. Із зазначеного переліку, очевидно, що очікування суттєвої цифровізації простежуються щодо багатьох видів діяльності, а відтак стосуватимуться різних галузей та відповідно підприємств, що в них працюють.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Цифрова трансформація в сучасному глобалізованому світі відіграє ключову роль у розвитку економіки та суспільства. Цифрові технології набувають все більшого значення як у сферах підприємництва та публічного сектору, так і в житті кожного громадянина. Успішна діджиталізація української економіки потребує вирішення багатьох викликів, включаючи кібербезпеку, зміни в цифровій культурі та постійну необхідність в інноваціях. Проте впровадження цифрових рішень може значно підвищити конкурентоспроможність не лише самих підприємств, а й країни та сприяти її сталому розвитку після війни.

При цьому важливою є роль фінтех-екосистеми у цьому процесі, оскільки вона надає підтримку та ресурси для розвитку інноваційних проєктів, а інкубатори, акселератори, фінтех-компанії та інші її учасники відіграють ключову роль у створенні сприятливого середовища для розвитку цифрової економіки. Водночас воєнний стан та безпекові виклики створили додаткові перешкоди для розвитку фінтех-екосистеми, втім одночасно відкривши нові можливості. Зокрема, потреба в надійних та безпечних платіжних системах стимує розвиток технологій блокчейну, а воєнний стан сприяв розвитку технологій дистанційного банкінгу та цифрових платформ для надання фінансових послуг.

Обґрунтовано сутність фінансових технологій, концептуальне тлумачення фінтех-екосистеми, її роль, окреслено основних учасників, запропоновано принципи формування такої екосистеми в Україні в умовах війни, безпекових викликів та необхідності післявоєнного відновлення. Сформульовано окремі орієнтири реалізації концепції розвитку фінтех-екосистеми з акцентом на ролі цифровізації суб'єктів господарювання.

Незважаючи на виклики, Україна має значний потенціал для розвитку власної унікальної фінтех-екосистеми, подальше обґрунтування передумов становлення якої формує перспективи для нових наукових розвідок. При цьому цифровізація суб'єктів господарювання, адаптація до воєнного стану

та використання нових технологій можуть допомогти країні зміцнити позицію на глобальному фінтех-ринку. Таким чином, на фоні постійних змін у сфері технологій, важливою є постійна адаптація до інноваційних трендів, щоб забезпечити сталість розвитку і процвітання діджиталізованого українського соціуму.

Література

1. Вернигора О. Як розвиватиметься цифрова економіка у найближчі роки. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/01/13/681412/> (дата звернення: 21.09.2024).
2. Методологія керування бізнесом в умовах цифровізації: монографія / А.П. Грінько, П.Л. Гринько, Н.Г. Ушакова та ін. Харків, 2022. 199 с.
3. Некрасов В. ІТ-галузь допоможе Україні вистояти у війні: опитування найбільших гравців. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/03/18/684265/> (дата звернення: 21.09.2024).
4. Оновлені дані: ІТ – єдина експортна галузь в Україні, що зростає. URL: <https://itukraine.org.ua/onovleni-dani-it-yedina-eksportna-galuz-v-ukrayini-shho-zrostaye/> (дата звернення: 28.09.2024).
5. Похиленко І.С. Цифровізація господарської діяльності в умовах воєнного стану. *Економіка війни та повоєнний економічний розвиток України: проблеми, пріоритети, завдання правового регулювання. Другі наукові читання пам'яті професора Пронської Г.В.: зб. матеріалів міжнар. наук-пр. конференції*, м. Київ, 21 квітня 2023 р. Київ: Ліра-К, 2023. С. 120-122.
6. Сандул Я.М. Цифровізація в умовах воєнного стану. *Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень: у 2 т.:*

матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Одеса, 19 травня 2023 р. / за заг.ред. С.В. Ківалова. Одеса: Видавництво «Юридика», 2023. С. 58-60.

7. Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року. Звіт про реалізацію за 2022 рік. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_finsector2025_zvit_2022.pdf?v=8 (дата звернення: 15.09.2024).

8. Стратегія розвитку фінтеху в Україні до 2025 року. URL: <https://bank.gov.ua/ua/files/DDWIAwXTdqjdClp> (дата звернення: 21.09.2024).

9. Круп'яник А. Цифрова економіка України: основні факти розвитку. URL: <https://voxukraine.org/tsyfrova-ekonomika-ukrayiny-osnovni-factory-rozvytku> (дата звернення: 21.09.2024).

10. Томах В.В., Сігаєва Т.Є., Мартиненко М.В. Цифрова трансформація управління підприємствами України у контексті сталого розвитку: інноваційні рішення, креативні технології. *Академічні візії*. 2023. Вип. 18. URL: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7840221> (дата звернення: 21.09.2024).

11. Череп А.В., Сарбей Л.С. Цифровізація як інструмент відбудови економіки України в повоєнний період. *Молодий вчений*. 2023. № 12 (124). С. 184-188.

12. Шевченко О.Л., Стрілець А.Ю. Цифровізація бізнес-процесів під час війни. *Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи: збірник тез та доповідей III Міжнародної науково-практичної конференції*, м. Київ, 08 грудня 2022 р. Київ, 2022. С. 246-247.

13. Шкляр В., Петухов А. Роль цифрових технологій в управлінні зовнішньоекономічною діяльністю підприємств. *Управління та адміністрування в умовах протидії гібридним загрозам національній безпеці: матеріали Міжнар. наук. практ. конф.*, м. Київ, 22 листопада 2022 р. Київ, 2022. С. 232-235.

14. CB INSIGHTS: Global fintech report Q32019. URL: <https://www.cbinsights.com/research/report/fintech-trends-q3-2019/> (дата звернення: 11.09.2024).

References

1. Vernyhora, O. (2024), "How the digital economy will develop in the coming years?", available at: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/01/13/681412/> (Accessed 21 September 2024).
2. Hrin'ko, A.P., Hryn'ko, P.L. and Ushakova, N.H. (2022), *Metodolohiia keruvannia biznesom v umovakh tsyfrovizatsii : monohrafiia* [Methodology of Business Management in the Context of Digitalization: Monograph], Kharkiv, Ukraine.
3. Nekrasov, V. (2024), "The IT industry will help Ukraine survive the war: a survey of the biggest players", available at: <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/03/18/684265/> (Accessed 21 September 2024).
4. IT Ukraine Association (2024), "Updated data: IT is the only growing export industry in Ukraine", available at: <https://itukraine.org.ua/onovleni-dani-it-yedina-eksportna-galuz-v-ukrayini-shho-zrostaye/> (Accessed 28 September 2024).
5. Pokhylenko, I.S. (2023), "Digitalization of Economic Activities Under Martial Law", *Ekonomika vijny ta povoiennyj ekonomichnyj rozvytok Ukrainy: problemy, priorytety, zavdannia pravovoho rehuliuвання. Druhi naukovy chytannia pam'iati profesora Pronskoi H.V.: zb. materialiv mizhnar. nauk-pr. konferentsii* [The War Economy and Post-War Economic Development of Ukraine: Problems, Priorities, and Tasks of Legal Regulation. Second Scientific Readings in Memory of Professor H.V. Pronska: Collection of Materials from the International Scientific and Practical Conference], Kyiv, Ukraine, pp. 120-122.
6. Sandul, Ya.M. (2023), "Digitalization in Conditions of Martial Law", *Yevropejs'ki oriientyry rozvytku Ukrainy v umovakh vijny ta hlobal'nykh vyklykiv KhKhI stolittia: synerhiia naukovykh, osvitnikh ta tekhnolohichnykh rishen': u 2 t.: materialy Mizhnar. nauk.-prakt. konf.*, [European Guidelines for the Development of Ukraine in the Context of War and Global Challenges of the 21st Century: Synergy of Scientific, Educational, and Technological Solutions: in 2 Volumes: Materials of the International Scientific and Practical Conference], Odesa, Ukraine, pp. 58-60.
7. National Bank of Ukraine (2024), "Strategy for the development of the financial sector of Ukraine until 2025. Implementation report for 2022", available at:

https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_finsector2025_zvit_2022.pdf?v=8 (Accessed 15 September 2024).

8. National Bank of Ukraine (2024), “Fintech development strategy in Ukraine until 2025”, available at : <https://bank.gov.ua/ua/files/DDWIAwXTdqdClp> (Accessed 21 September 2024).

9. Krup'ianyuk, A. (2024), “Digital economy of Ukraine: main facts of development”, available at: <https://voxukraine.org/tsyfrova-ekonomika-ukrayiny-osnovni-factory-rozvytku> (Accessed 21 September 2024).

10. Tomakh, V.V., Sihaieva, T.Ye. and Martynenko, M.V. (2023), “Digital Transformation of Enterprise Management in Ukraine in the Context of Sustainable Development: Innovative Solutions and Creative Technologies”, *Akademichni vizii*, [Online], vol. 18. <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7840221>.

11. Cherep, A.V. and Sarbiej, L.S. (2023), “Digitalization as a Tool for Rebuilding Ukraine's Economy in the Post-War Period”, *Molodyj vchenyj*. vol. 12 (124), pp. 184-188.

12. Shevchenko, O.L. and Strilets', A.Yu. (2022), “Digitalization of Business Processes During War”, *Biznes, innovatsii, menedzhment: problemy ta perspektyvy: zbirnyk tez ta dopovidej III Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii*, [Business, Innovation, Management: Problems and Prospects: Collection of Abstracts and Reports from the III International Scientific and Practical Conference], Kyiv, Ukraine, pp. 246-247.

13. Shkliar, V. and Pietukhov, A. (2022), “The Role of Digital Technologies in Managing Foreign Economic Activity of Enterprises”, *Upravlinnia ta administruvannia v umovakh protydii hibrydnym zahrozam natsional'nij bezpetsi: materialy Mizhnar. nauk. prakt. konf.*, [Management and Administration in the Context of Countering Hybrid Threats to National Security: Materials of the International Scientific and Practical Conference], Kyiv, Ukraine, pp. 232-235.

14. CB INSIGHTS (2024), “Global fintech report Q32019”, available at: <https://www.cbinsights.com/research/report/fintech-trends-q3-2019/> (Accessed 11 September 2024).

Стаття надійшла до редакції 10.10.2024 р.